

Lisu / LI SU LI SU

latinisatsioon: *pinyin*

I. Põhimärgid

1	B	bb	11	C	zh,j ^D	21	ㄝ	ss	31	A	a
2	P	b	12	ㄛ	ch,q ^D	22	ㄥ	ng	32	ㄟ	ai
3	d	p	13	Z	zz	23	v	h ^A	33	E	ei
4	D	dd	14	F	z	24	H	h	34	ㄟ	ëi ^A
5	T	d	15	ㄐ	c	25	ㄨ	h ^A	35	I	i
6	ㄊ	t	16	M	m	26	ㄖ	f	36	O	o
7	G	gg	17	N	n	27	W	w,v,u ^B	37	U	u
8	K	g	18	L	l	28	X	sh,x ^D	38	ㄩ	ü,i ^A
9	ㄎ	k	19	S	s	29	Y	y,i ^C	39	ㄜ	e
10	J	rr,jj ^D	20	R	r	30	ㄝ	ě ^{AE}	40	ㄛ	ě ^A

^A Täpsustused üksnes pööratavuse tagamiseks, tavakirjas on need h, h, e, ei, u/i, e.

^B Konsonandi järel *u*, nt *KW*: → *guat*.

^C Konsonandi järel *i*, nt *NY* → *nià*.

^D Teine vaste juhul, kui järgneb lisu kirjas *i* või *y(a)*, nt *Cl. ㄛY*: → *jil qait*.

^E Märk tähistab mõnikord vokaali ja mõnikord konsonanti, nt *ㄝ. Cl ㄝU*: *A. ㄝ. → ěal ji kut al ěal*.

II. Tooni märkimine jm (A märgib mis tahes konsonanti või vokaali)

1	A	a	4	A..	ā ^A	7	A:	at	10	-.	koma
2	A.	al	5	A.,	ax	8	A'	ang ^B	11	=	punkt
3	A,	aq	6	A;	ar	9	A_	ā ^{AC}			

^A Tavakirjaviisis ilma lisamärgita.

^B Apostroof märgib nasalisatsiooni; see võib toonimärkidega kombineeruda. *Pinyin*'i vaste pole kindel.

^C Märgib siirdevokaaliga *a* silpi, ilma vahepealse kõrisuluta, nt *NU JE.,- ㄥO., → nu jjeiax ngox*.

Hääldus

a [a], **ai** [ɛ], **b** [p], **bb** [b], **c** [ts^h], **ch** [tʃ^h], **d** [t], **dd** [d], **e** [ɯ], **ë** [ɔ], **ě** [ɤ], **ei** [e], **ëi** [ø], **g** [k], **gg** [k], **h** [x], **ĥ** [h̃], **h'** [h̃], **i** [y], **j** [tɕ], **jj** [dz], **k** [k^h], **ng** [ŋ], **o** [u], **p** [p^h], **q** [tɕ^h], **r** [ʒ], **rr** [dʒ], **sh** [ʃ], **ss** [z], **t** [t^h], **ü** [y] **x** [ç], **y** [ʒ], **z** [ts], **zh** [tʃ], **zz** [dz]. Toonimärgid: **a** [ā], **à** [ā̂], **ā** [ā̂], **ǎ** [ǎ̂], **al** [á, ǎ] /55/, **ang** [ǎ̂], **aq** [ǎ, ǎ̂] /35/, **ar** [ǎ̂, ǎ̂] /42/, **at** [ǎ̂, ǎ̂] /31/, **ax** [ǎ̂, ǎ̂] /33, káhe toon/.

Vokaalimärkidega, v.a *e* ja *ě*, algavad sõnad häälduvad kõrisuluga alguses.

Märkused

1. Lisu kirjas jäetakse silpide vahele tühik. Kui silbis on esindatud üksnes konsonant, loetakse seda kaasneva *a*-ga, nt $\mathfrak{M} \rightarrow ma$, $\mathfrak{KO}, \mathfrak{CT} \rightarrow goqchada$. Vahel on kaasnev vokaal ka *ai*. Latinisatsioonis jäetakse silpide vahele samuti tühik, või kui on vaja näidata kokkukuulumist, pannakse sidekriips. *Pinyin*'i variandis kirjutatakse silbid sageli kokku.
2. Lisu kirja ja *pinyin*'i vahel pole alati üksühest vastavust, toonimärke kiputakse lisu kirjas pigem ära jätma. Näiteid ebareeglipärasustest: $\mathfrak{CT}, \mathfrak{AV} \rightarrow zheqcet$ (mitte *zheqcait*), $\mathfrak{AO}, \mathfrak{XO} \rightarrow coshit$ (mitte *coshü*), $\mathfrak{KUD} \rightarrow got$ (mitte *guë*), $\mathfrak{FAI} \rightarrow zaiq$ (sama latinisatsiooni annaks ka $\mathfrak{FV}$).
3. Kui käepärast on üksnes lisu kirjakuju, siis lähtutakse KNABi tabelist, muidu võetakse pigem *pinyin*'i variant.

Allikad

1. *Lisu writing*. — Florian Coulmas, *The Blackwell Encyclopedia of Writing Systems*. Blackwell Publishing 1999, p. 301–303.
2. *Fraser alphabet*. — Omniglot, <http://www.omniglot.com/writing/fraser.htm>, 2012-10-16.
3. *Fraser alphabet*. — Wikipedia, en.wikipedia.org, 2012-10-16.
4. Peter D. Daniels, *The Invention of Writing*. — *The World's Writing Systems*. Oxford University Press 1996, p. 581–582.
5. Proposal for encoding the Old Lisu script in the BMP of the UCS. <http://std.dkuug.dk/jtc1/sc2/wg2/docs/n3317.pdf>, 2012-10-16.
6. David Bradley, *Issues in orthography development and reform*. 2003, http://www.sil.org/asia/ldc/plenary_papers/david_bradley.pdf, 2012-10-17.